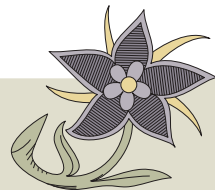

Dotsent Eugen Tallmeister 90

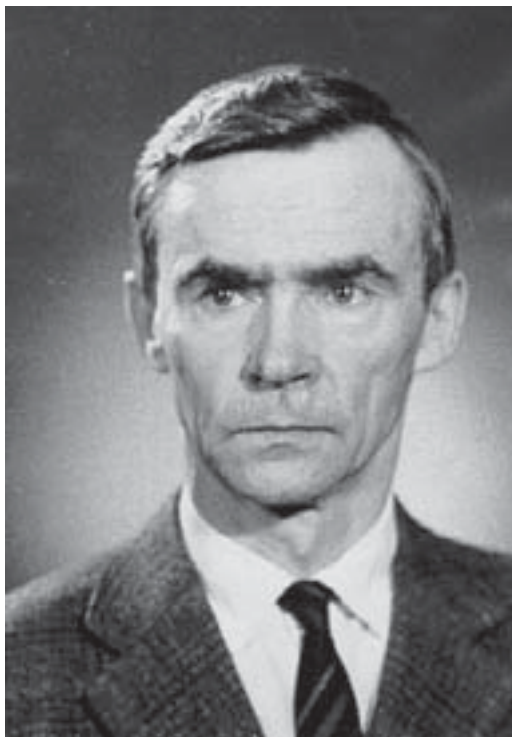

Käesoleva aasta 1. augustil täitub Tartu Ülikooli mikrobioloogia instituudi kauaaegsel dotsendil ja kõigi poolt hinnatud õppejõul 90. eluaasta.

Eugen Theodor Waldek Tallmeister sündis 1. augustil 1916 Riias kirikuõpetaja ja hilisema Eesti Riigikogu liikme perekonnas. Pärast väga hea humanitaarhariduse omandamist Tallinna Prantsuse Lütseumis astus ta 1934. aastal Tartu Ülikooli arstiteaduskonda, mille ta 1940. aastal *cum laude* lõpetas. Seejärel suunati E. Tallmeister tööle Valjala ja Muhu jaoskonna arstiks, kust ta sundmobiliseeriti 1941. aastal Nõukogude armeesse. Teekond kulges Venemaa sügavustesse. Meditsiiniteenistuse kaptenina osales ta koos laskurkorpusega Velikije Luki lahingutes. Sõjast eluga tagasitulek oli tema põlvkonna meestele tõeline ime. Tagasi kodumaal, astus Eugen Tallmeister aspirantuuri Tartu Ülikooli mikrobioloogia kateedrisse ja jäi selle asutusega seotuks peaaegu 40 aastaks, läbides rea kutseastmeid assistendist dotsendini. Aastail 1960–64 oli ta mikrobioloogia kateedri juhataja kohusetäitja, 1970. aastate alguses arstiteaduskonna prodekaan ja edasi kuni pensioneerumiseni 1987. aastal mikrobioloogia kateedri dotsent.

Juubilar on praegu elavatest meedikuteist ainus, kes oli mikrobioloogia instituudi rajaja ja Eesti Vabariigi Teaduste Akadeemia esimese presidendi professor Karl Schlossmanni otsene õpilane. Professor Schlossmanni juhendamisel valmis tal 1938. aastal esimese auhinna vääriliseks tunnistatud üliõpilastöö "Väevlisvesinikkäärimisest ja selle põhjustajatest Eesti ravimudades". Selle uurimuse lisas Karl Sclossmann hiljem osana ka oma raamatusse *Estonian Curative Sea Muds and Seaside Health Resorts*, mis ilmus 1939. a Londonis. See töö on tänini laialt tsiteeritud kõige põhjalikum Eesti ravimudade mikrofloora käsitus.

Sõjajärgsetel aastatel levisid rasked seedeinfektsioonid, seetõttu oli E. Tallmeisteri kandidaaditöö teemaks "*Escherichia coli* osatähtsus imikute ja väike-

laste kõhulahtisuse puhul". Töö juhendajaks oli professor Felix Lepp. Kuna E. Tallmeister kuulus Rootsi emigreerunud silmapaistva Eesti ühiskonnategelase perre, siis peatas salakaebuse tõttu tookordne ülikooli juhtkond tema nõukogule esitatud väitekirja kaitsmise. Meditsiinkandidaadi teaduskraadi sai Eugen Tallmeister alles järgmisel, 1951. aastal tänu selgitustele sõjas "õigel poolel" osalemisest.

Ülikoolis töötatud ligi 40 aasta jooksul oli dotsent Tallmeister farmaatsiaüliõpilaste mikrobioloogiaõppe juhendaja, ta luges ka valitud loenguid mikroobigeneetikast ravi- ja hambaarstidele. Tema eestvõttel ilmus kogu nõukogude aja ainus eestikeelne meditsiinilise mikrobioloogia õpik "Laboratoorsed tööd" (kaasautorid S. Laanes, A. Lenzner ja H. Jaakmees. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus; 1964).

E. Tallmeisteri kateedri juhatamise aegu alustati mikrobioloogia kateedris kapitaalremonti, sest uue

õppeprogrammi kohaselt oli vaja pöörata senisest suuremat rõhku viroloogia õpetamisele. E. Tallmeister tunnetas ka vajadust jõuda kiiresti kaasaja tasemele mikroorganismide geneetika valdkonnas. Oli ju ebateadusliku lõssenkismi sünge surve ja otseste kontaktide puudumine vaba teadusmaailmaga põhjustanud suure mahajäämuse geneetika valdkonnas kogu Nõukogude Liidus.

E. Tallmeister hakkas tegelema tol ajal just avastatud mobiilsete geneetiliste elementide plasmiididega, eriti aga plasmiididega seotud enterobakterite antibiootikumiresistentsusega. Tema juhendamisel valmis 1970. aastal praeguse Tartu Ülikooli prorektori Ain Heinaru kandidaaditöö ("R-faktorid kolitsinogeensetel ja mittekolitsinogeensetel enterobakteritel"), mis oli kogu NSV Liidus üks esimesi antibiootikumiresistentsuse ülekannet selgitavaid töid. Aastatel 1971 ja 1972 ilmus E. Tallmeistril koos A. Heinaruga koguni 5 artiklit NSVL juhtivates teadusajakirjades. Hiljem said plasmiidid teatavasti kaasaegse insenergeneetika alustalaks. Uuringute algetapil polnud aga Eestis teist inimest, kes oleks hoomanud plasmiidide tähtsust ja tähendust. Professor Heinaru viis E. Tallmeistrilt saadud teatepulga edasi oma arvukatele juhendavatele mikroobigeneetika valdkonnas TÜ molekulaar- ja rakubioloogia instituudis. Seega oli Eugen Tallmeistril õnn olla uue uurimissuuna rajajaks Eestis ja selle pioneeriks kogu NSV Liidus.

Kokku on Eugen Tallmeistri sulest ilmunud üle 110 uurimusliku artikli ja ettekannete teesi, 6 meetodilist juhendit arstiteaduskonna üliõpilastele, 1 õpik laboratoorsetest töödest mikrobioloogias ja arvukalt populaarteaduslikke kirjutusi.

Imetletav oli dotsent Tallmeistri pühendumus teadusele ja siiras huvi kolleegide tööde vastu. Ta oli alati nõus tegema koostööd. Erudeeritud ja otsest uurimistööga tegeleva inimesena oskas ta nõu anda peaaegu kõikides mikrobioloogiaküsimustes. Dotsent Tallmeister oli tõeline vana kooli õppejõud ja teadlane – alati korrektne, sirgeseljaline ja viisakas, samas väga lahke ja sõbralik, kelle käe all oli meeldiv õppida. Tallmeistri huvitavaks andeks oli valada olulised sündmused luulevormi, mida ta siis ühistel kokkusaamistel esitas. Septembrikuus 2003 kirjutas dotsent Tallmeister:

Kui ilmaruumi ammu uuris astronoomi sond
kildhaaval kogund fakte nende vennaskond,
siis mikromaailm, meile hoopis lähemal,
sai uurimisobjektiks märksa hiljemalt.
Me teadus pakub palju uut ja põnevat,
sest tervisest ei tunta miskit tähtsamat!

Seepärast on me töö täis vastutust ja muret,
Kuid meie tsunfti teener varakult ei sure,
vist hoiab põnev töö meid kaua värskelvirge,
ka mina, oma aastais, käin veel seljalt sirge!

Ja tõesti, kõik Eesti kuulsamad mikrobioloogid, nagu Karl Schlossmann, Felix Lepp, Selma Laanes, on olnud väga pikaealised (85–90 aastat). Nüüd on sellesse auväärsesse ritta astunud ka Eugen Tallmeister, kellele tema 90. sünnipäeval soovime "*Vivat, crescat, floreat!*"

Kolleegid TÜ mikrobioloogia instituudist